

Od Redakcji

Zapraszamy do lektury zeszytu „Terminusa” w całości poświęconego zagadnieniom genologii. Dział „Artykuły” otwierają dwa wnikliwe studia Grażyny Urban-Godziek na temat alb, pieśni miłosnych wykorzystujących motyw rozstania kochanków o świcie, gatunku znanego ze średniowiecznej liryki romańskiej. Pierwszy z artykułów badaczka poświęciła przede wszystkim albie tradycyjnej (ludowej), zachowującej pierwotną postać „pieśni kobiet” (fr. *chanson de femme*). Studium prezentuje nową, bardziej szczegółową klasyfikację gatunku. Utrwalony w badaniach podział na alby tradycyjne (ludowe) oraz dworskie (uczone) został uzupełniony o dwa mieszane podtypy (z pogranicza formy dwornej i tradycyjnej) i przekonująco zilustrowany przykładami. Drugi artykuł szczegółowo prezentuje najbardziej kanoniczną formę gatunku, to jest dworską albę trubadurów oksytańskich (prowansalskich). Autorka drobiazgowo omówiła w nim klasyfikacje odmian gatunkowych alby uczonej, poddała również analizie i krytyce poszczególne współlistniejące teorie pochodzenia tego gatunku. Te dwa obszerne studia dobrze ilustruje materiał, który zamieściliśmy w dziale „Przekłady”. Prezentujemy tam polskie tłumaczenia wybranych alb tradycyjnych i alb dworskich autorstwa Magdaleny Pabisiak. Są to pierwsze polskie przekłady tych pieśni, dokonane z pięciu średniowiecznych języków romańskich oraz z łaciny. Wprowadzenie do przekładów alb, autorstwa Grażyny Urban-Godziek, świetnie zapoznaje nas z warształtem pracy tłumacza tego rodzaju liryki. A jest to tłumacz, który musi mierzyć się zarówno ze specyficznymi wyzwaniem translacyjnymi, związanymi z odwzorowaniem układu metrycznego liryki romańskiej w języku o odmiennej prozodii, strukturach składniowych, długości słów czy frekwencji samogłosek, jak i z problemami ściśle tekstologicznymi – wariantami przekazów tekstowych i ustalaniem

kryteriów wyboru ostatecznej wersji przekładu. We wprowadzeniu zarysowano ponadto perspektywę historycznoliteracką dla prezentowanego zbioru alb, omówiono też niektóre trudne do przełożenia terminy poezji kręgu *fin'amor*.

Drugim gatunkiem zaprezentowanym w niniejszym zeszycie „Terminusa” jest zagadka (*aenigma, griphus, logogriphus*). Właśnie tej formie literackiej, popularnej i z powodzeniem uprawianej w wiekach XVI, XVII i XVIII, Barbara Milewska-Ważbińska poświęciła erudycyjne studium. Badaczka prześledziła definicje zagadek w łacińskich traktatach i podręcznikach z XVI, XVII i XVIII stulecia oraz przyjrzała się nowożytnej teorii zagadki w kontekście starożytnej refleksji genologicznej. W artykule znajdziemy ponadto opis systematyki i teorii gatunku wyłożonej w łacińskim rękopiśmiennym podręczniku z pierwszej połowy XVIII wieku (rkps Biblioteki Baworowskich, sygn. 704).

Zawartość zeszytu dopełnia recenzja książki Williama Caveta, *The Smoke of London: Energy and Environment in the Early Modern City*. Wawrzyniec Miścicki przybliży Czytelnikom ciekawe studium nowożytnego Londynu, metropolii, która w XVII wieku oparła swoją gospodarkę na węglu kamiennym, tym samym wkraczając nieuchronnie na drogę doniosłych przemian społecznych oraz wzrostu zanieczyszczenia powietrza.

Magdalena Ryszka-Kurczab